

K niektorým otázkam problematiky začínajúcich učiteľov

Miroslav Krystoň

Uvádzanie začínajúcich učiteľov môžeme považovať za prvý stupeň gradácie profesionálnej úrovne učiteľov. Od úrovne a kvality uvádzania závisí ďalší rast profesionality toho ktorého učiteľa.

Odpoveď na to, aká pozornosť sa tejto problematike venuje v praxi, nám dajú výsledky výskumu, ktorý som realizovala u 90 začínajúcich učiteľov a ich uvádzajúcich učiteľov v Stredoslovenskom kraji.

Na základe výskumu možno konštatovať, že vedenie škôl vo veľmi malej miere prispieva k úspešnej realizácii uvádzania. Riaditelia škôl celú váhu presúvajú na uvádzajúcich učiteľov. Aj keď si myslím, že byť riaditeľom školy znamená byť dobrým pedagógom a zároveň dobrým manažérom i ekonómom, prvoradou sférou jeho záujmu však musí byť pedagogická činnosť vlastná i celého učiteľského kolektívu. Riaditeľovi školy musí záležať na tom, aby sa pod jeho vedením každý člen jeho pedagogického kolektívu profesijne i osobnostne zdokonaľoval. To však vyžaduje, aby v maximálnej miere využíval možnosť poznať a skúmať kvalitu pedagogickej činnosti učiteľov a hľadal možnosti jej zefektívnenia. Osobitne to platí u začínajúcich učiteľov. Do riadiacej činnosti riaditeľa sa musia premietnúť aj výsledky kontroly pedagogickej činnosti začínajúcich učiteľov. To sú určité páky, ktoré napomôžu tomu, aby realizácia procesu uvádzania nebola formálnou záležitosťou školy, ale, aby plnila základné úlohy uvádzania: zvyšovať profesijnú úroveň začínajúcich učiteľov.

Výrazný podiel na uvádzaní začínajúcich učiteľov majú uvádzajúci učitelia. Spolupráca a konkrétna realizácia procesu uvádzania tu naráža na mnohé ťažkosti, ktoré je treba odstrániť, aby uvádzanie stimulovalo ďalší rast začínajúcich učiteľov.

Z hľadiska zlepšenia organizácie uvádzania v rámci školy sa ukázala potreba zosúladiť rozvrh hodín začínajúcich a uvádzajúcich učiteľov a vytvoriť potrebný časový priestor pre systematickú prácu oboch zainteresovaných činiteľov.

Myslím si, že opatrením, ktoré by pomohlo zvýšiť efektivnosť uvádzania je zníženie pedagogického úväzku uvádzajúcich učiteľ'ov, alebo uvádzanie zaradiť do pedagogického úväzku uvádzajúceho učiteľ'a, čím sa zároveň aj zabezpečí kvalitnejšie plnenie úloh zo strany uvádzajúcich učiteľ'ov.

Riešenie tejto problematiky nespočíva len v odstránení čiastkových nedostatkov v procese uvádzania začínajúcich učiteľ'ov, ale hlavne v hľadaní podstatných javov a súvislostí, ktoré by prispeli k novej, vyššej kvalite tohto procesu, k vytvoreniu osobnostných predpokladov pre žiadúce zmeny v profesijnej činnosti začínajúcich učiteľ'ov. Za negatívny jav považujem nízku úroveň sebavzdelávania uvádzajúcich učiteľ'ov.

Netreba pripomenúť, že len učiteľ', ktorý sa sám zdokonaluje vie, môže i má právo zdokonaľovať iných. Riešením by bolo špecializačné štúdium pre uvádzajúcich učiteľ'ov. Tu sa môžeme oprieť o skúsenosti týkajúce sa štúdiá metodík v zahraničí a využiť tieto skúsenosti u nás.

Táto otázka súvisí i s obsahovým zameraním procesu uvádzania. Ukázalo sa, že aj keď tento proces prebieha podľa individuálneho plánu uvádzania, obsahová náplň individuálnych plánov uvádzania neprihliada k individualite začínajúceho učiteľ'a. Úspešná spolupráca medzi začínajúcim a uvádzajúcim učiteľ'om, je len vtedy, ak uvádzajúci učiteľ', rešpektuje predchádzajúcu prípravu začínajúceho učiteľ'a a nevnučuje mu bezvýhradne svoje názory. Obsahové zameranie musí vychádzať z poznania konkrétnych ťažkostí a problémov začínajúcich učiteľ'ov. Poznanie týchto problémov sa musí odrážať v diferencovanom obsahovom zameraní individuálneho plánu uvádzania. Len tak môže totiž dôjsť ku gradácii v profesijnom rozvoji začínajúcich učiteľ'ov.

Na zdokonaľovaní vlastného profesijného i osobnostného rozvoja sa však musí výraznejšie podieľať aj sám začínajúci učiteľ'. V procese uvádzania musí realizovať celý rad individuálnych korekcií, ktoré sa bezprostredne dotýkajú jeho profesijného i osobnostného rozvoja a sú podmienené nielen jeho vzdelaním, ale aj určitými schopnosťami, snahou a vôľou zdokonaľovať svoju pedagogickú činnosť.

Uvádzanie začínajúcich učiteľ'ov do praxe má za úlohu pomôcť im predchádzať rôznym ťažkostiam v pedagogickej činnosti. Veľmi zložité problémy vznikajú u začínajúcich učiteľ'ov na vyučovacích hodinách, v praxi vyučovania, vo výchove mimo vyučovania. Najmä v týchto oblastiach potrebujú začínajúci učitelia metodickú pomoc. Túto im poskytujú metodické orgány, ktoré na procese uvádzania participujú.

- Organizovať podujatia pre začínajúcich učiteľ'ov, ktoré vychádzajú z potrieb začínajúcich učiteľ'ov a zachytávajú dynamiku ich vývoja.

V súčasnosti sa ozývajú na adresu práce OPS i KPÚ zo strany pedagogických pracovníkov mnohé pripomienky, ba i návrhy na zrušenie týchto

institúcií. K riešeniu tejto otázky by som chcela podotknúť, že ak by tieto pedagogicko-metodické strediska plnili konkrétne úlohy školskej praxe, i v oblasti uvádzania začínajúcich učiteľ'ov, ich existencia by bola opodstatnená. Ide o tieto úlohy:

- Obsahovo musia podujatia prispievať k zvyšovaniu psychologickej i didaktickej pripravenosti učiteľ'ov s dôrazom na rozvoj sociálno-pedagogických spôsobilostí, ktoré sa budú realizovať formou výcvikových kurzov zameraných na aktuálne problémy a potreby školskej praxe. Do popredia sa musia dostať diskusné metódy, praktické cvičenia, riešenie situácií a problémov, tvorivé činnosti.

Uvádzajúcim učiteľ'om treba poskytnúť obsahovo širokú a diferencovanú ponuku podujatí, vychádzajúcich z konkrétnych požiadaviek praxe, ktorých sa zúčastnia na základe dobrovoľnosti a ľubovôle výberu.

První zkušenosti z interakčních cvičení v rámci profesionálních praktik na PdF MU

Jaroslav Řezáč

Zavedení tzv. profesionálních praktik v prvním a druhém ročníku učitelského studia uvítali nepochybně zvláště ti studenti, kteří doposud postrádali cvičení zaměřená na získávání praktických dovedností a vlastně i prvních profesionálních zkušeností.

Zároveň vytvořilo zavedení profesionálních praktik prostor pro aplikaci aktivizujících metod a postupů i ve výuce psychologie.

Čtyři semestry profesionálních praktik chápeme jako šanci k vytvoření teoreticky podloženého i vnitřně propojeného systému praktické přípravy budoucího učitele. Proto jsme při promýšlení obsahu i forem práce v psychologických cvičeních respektovali především potřeby následných pedagogicky orientovaných praktik.

Při hledání koncepce interakčních cvičení jsme, vedle studia renomovanějších autorů, vycházeli také z vlastních zkušeností s aplikací sociálně psychologického výcviku ve výběrových seminářích z psychologie v minulosti i z výsledků výzkumné činnosti, kterou tímto směrem, zhruba od roku 1978, orientujeme.